

OOSTVLAAMSCHE ZANTENMEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van de Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.
Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten :
F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.
J. VERMEULEN & J. BOES.

Marginalia bij de
«Peerdenpaternoster van Wannes Raps»

Wanneer we het œuvre van bepaalde Vlaamse letterkundigen aandachtig bestuderen, blijkt spoedig dat velen in hun romans en novellen op ruime wijze gebruik maken van folkloristische elementen. Wanneer we die letterkundigen dan de vraag stellen, waarom ze zo gretig putten in de schatkamer van onze folklore, krijgen we tot antwoord, dat zulks *totaal onopzettelijk en in sommige gevallen zelfs onbewust* geschiedt. Hetgeen trouwens best te begrijpen is.

Die letterkundigen weten of voelen namelijk, dat de folkloristische aspecten hun onontbeerlijk zijn om het leven en de mens weer te geven op een wijze, die de lezer onmiddellijk vertrouwelijk stemt, daar hij zichzelf en zijn milieu in de handelende figuren en hun natuurlijk kader herkent. Op zulke wijze worden tevens de vereiste voorwaarden geschapen tot de litteraire weerspiegeling van onze volksaard.

Nochtans zijn het alleen de grootsten onder onze letterkundigen, die deze folkloristische bestanddelen zodanig kunnen verwerken en te pas brengen, dat ze harmonisch samenvloeien en integraal deeltmaken van het geheel. Het zijn inderdaad niet de folklorische hulpmiddelen als dusdanig, die in de eerste plaats dienen naar voren gebracht te worden, maar het is *de mens*. Wanneer een schrijver niet over de nodige kwaliteiten beschikt om de harmonie tussen

innerlijk en uiterlijk leven, tussen de psychologische en de sociologische elementen, tot stand te brengen, kunnen ook de kleurigste facetten van het volksleven hem niet helpen. Menig folklorist mislukte om die reden in een poging om een « folkloristische roman » te schrijven, door het meestal slordige samenrijgen van dergelijke elementen, door middel van een banaal gegeven, op even banale wijze uitgesponnen. Alleen ware letterkundigen zijn bij machte, oordeelkundig uitgekozen ofwel spontaan bij hun scheppende arbeid opgewelde folkloristische gegevens tot hun recht te laten komen.⁽¹⁾

Van onze huidige letterkundigen met gevestigde faam is Ernest Claes ongetwijfeld degene, die zulks op waarlijk meesterlijke wijze heeft gedaan.

Hoe staat Ernest Claes tegenover de volkskunde? Hij verklaarde ons in dit verband: « De folklore moet beoefend worden op strikt wetenschappelijke wijze. Het heeft immers weinig zin, dat folkloristen zonderlinge gebruiken of merkwaaardige volksgezegden noteren, wanneer ze niet terzelfdertijd de causaliteit kunnen belichten. Er is op dat gebied reeds méér dan voldoende geliefhebberd. Volkskunde moet beoefend worden op een hechte, wetenschappelijke basis ».

Wat echter de folkloristische elementen betreft, die we in zijn werken zo overvloedig kunnen aantreffen, bevestigde Claes onze opvatting, dat zulks *totaal onopzettelijk* is geschied, ja in zekere zin zelfs onbewust. Steeds werden dergelijke elementen *spontaan* in het verhaal geweven, omdat Claes voelde dat hij werkelijk alleen op zulke wijze de ziel van het volk voortreffelijk kon belichten. Het is inderdaad de folklore, die de mensen in hun natuurlijk milieu doet *leven* en hen van de bewoners van andere streken onderscheidt.

Wij hopen eerlang in een monografie de gelegenheid te zullen hebben, het volledige oeuvre van Ernest Claes folkloristisch toe te lichten. In afwachting zouden wij hier graag de aandacht vestigen op één van de meest markante folkloristische merkwaardigheden die Ernest Claes uit de vergetelheid heeft gerukt, waarin ze, zonder hem, ongetwijfeld

(1) Cfr ons uitvoerig betoog dienaangaande in « Folkloristische Elementen bij Tony Bergmann (Ernest Staas) », in het « Tijdschrift voor Geschiedenis en Folklore », 15e jg., 1952, blz. 71-87, evenals onze studie: « Hendrik Conscience en het Volksleven », Keurreeks, Davidsfonds, 1953.

zouden gezonken zijn. Wij bedoelen de vermaard geworden « *Peerdenpaternoster* » van *Wannes Raps*.

Wij herinneren ons zeer goed hoe wij, toen wij als jongeling voor het eerst « *Wannes Raps* » lazen en aldus met de « peerdenpaternoster » kennismaakten, door deze magisch-geladen en de verbeelding prikkelende litanie werden aangegrepen. Het schenen ons werkelijk klanken toe uit een vreemde, onwezenlijke, beklemmende toverwereld. Tientallen keer hebben we die formule sindsdien weer gelezen en steeds kwamen we opnieuw onder de zonderlinge, onweerstaanbare bekoring, die er uit te voorschijn treedt.

Dezelfde indruk werd trouwens ook door anderen opgedaan. Ernest Claes vertelde ons in dit verband, dat hij de peerdenpaternoster eens moest voorlezen te Den Haag, voor een selekt publiek. Hij schrok er aanvankelijk wel enigszins voor terug. Wat zouden de Noordnederlandse toehoorders er over denken ? Zouden zij dit stukje Kempische folklore niet bespottelijk vinden ? Toen dan het ogenblik gekomen was, ging de verteller zitten, nam de houding en de intonatie aan die hij bij *Wannes Raps* zo dikwijls had opgemerkt, en begon... Het werd doodstil in de zaal, een zware stilte, vol ingehouden spanning. En de bijval was zo overweldigend, dat Claes zelf er verbluft over was. Tientallen Noordnederlanders waren voor enige minuten onder de betovering geweest van de oude Kempische magie.

Voor dit merkwaardig stukje volkscultuurgoed beschikte Ernest Claes over twee bronnen :

- *Wannes Raps*, de schamele vagebond zelf;
- *Victalis van Gille* (toenaam van *Vital Peeters*, te *Zichem* in 1952 overleden), die Claes later de peerdenpaternoster dicteerde, vermits de auteur ten tijde van *Wannes Raps* nog te jong was om zich op rijpere leeftijd de tekst volledig voor de geest te kunnen roepen.

Wannes zelf had hem van iemand anders geleerd. Van wie ? Dat zal denkelijk voor immer een mysterie blijven, want Ernest Claes — de enige die ons eventueel hierover had kunnen inlichten — weet zulks niet te zeggen. Dat vóór *Wannes* verscheidene personen de peerdenpaternoster gekend hebben, en deze (wellicht in nog ruwere vorm) een stukje volkse cultuur vormde, mag inmiddels geredelijk worden aanvaard.

Een vraag, die de folklorist zich onmiddellijk stellen zal, is de volgende : « Is deze peerdenpaternoster, zoals hij in het

boek werd afgedrukt, werkelijk de integrale, oorspronkelijke tekst, of heeft Claes er een gedeelte fantasie aan toegevoegd ? »

De auteur laat hierover niet de minste dubbelzinnigheid bestaan.

Alleen de herhaling, bij het slot, van de reeds in het corpus van de « paternoster » geciteerde strofe :

Haat,
Kwaad,
Kwelliaat,
Botermelk en raapzaad.
De hoop die sprak
Dat ze van ze leven geen beteren zuip gegeten had.
Lauwel en Pauwel en Zwerte Peer
Menheer.

werd door Claes aan de oorspronkelijke tekst nogmaals toegevoegd. Verder werden een paar werkelijk vuile uitdrukkingen, van kwetsende aard, door de auteur geweerd. De zinsnede « mijn vrouw vond ik gelegen in twee rollebuizen » luidde aanvankelijk : « Mijn vrouw vond ik *geregeld* in twee rollebuizen ». (Regels = menstruatie).

Tot deze kleinigheden bleef de tussenkomst van de schrijver beperkt. Voor het overige bleef de « litanie » volstrekt ongewijzigd.

Ofschoon zowel uit het boek « *Wannes Raps* » als uit ons gesprek met Ernest Claes ten overvloede blijkt, dat de peerdenpaternoster ten tijde van *Wannes Raps* vooral werd « gebeden » met *onheilafwerende* oogmerken tegen heksen, spoken en ander « ongetoef », toch menen wij dat er voordien wellicht ook *volksgeneeskundige* praktijken mee verbonden waren. Wij bedoelen hier vooral het « belezen » van het vee — en misschien in de eerste plaats van de paarden — tegen ziekten. De grens tussen ontheksing en volksgeneeskunde is weliswaar moeilijk te trekken. Het ene vloeit in het andere, en zeer waarschijnlijk hebben *Wannes Raps* en zijn voorgangers er destijds niet eens aan gedacht, enig onderscheid te maken tussen beide.

Niemand van degenen die *Wannes* deze « paternoster » hoorde opzeggen, begreep de zin van deze woorden. Maar toch *voelden* ze wat het zeggen wou, ook zonder te « weten », want *Wannes* legde de betekenis er van *in de intonatie van zijn stem*. *Wannes* voelde immers eveneens, dat het geen zinloze hokus-pokus was die hij reciteerde, maar iets diep ern-

stigs, waarmee niet lichtvaardig mocht omgesprongen worden.

Reeds bij een oppervlakkige lectuur vallen ons in deze peerdenpaternoster de zonderlinge tegenstellingen op. In die tijd (en voordien) hadden de toverformules meestal zulke gekke wendingen, van aard om op de toehoorders een diepe indruk te maken. De tekst *moest* zo ingewikkeld zijn, hij moest boven het alledaagse, het normale, het vanzelfsprekende uitstijgen. Zoniet kon het immers geen echte toverformule zijn, machtiger dan de helse kracht van heksen en andere boze wezens ?

Doch laten wij hier thans vooreerst de tekst van de peerdenpaternoster integraal volgen, omlijst door een brokje stemmig proza⁽²⁾ :

« ...Zo had die peerdenpaternoster van Wannes Raps voor ons een geheimzinnige kracht gekregen tegen alle onwarige machten die er 's nachts dwalen door bossen en beemden, die de stallen betoveren en de mensen beheksen.

« Als ge u door Wannes daarmee liet overlezen, dan moest ge niet vervaard zijn dat er u in de donker iets vreemds zou overkomen, ieverans op een kruispunt van twee banen, in een holle weg, langs een kerkhof, of van dwaallichten, pleuddens en doodskoppen.

« Als ze dan lang aangedrongen hadden speekte Wannes eens op de grond, dronk zijn druppel leeg, rochelde door zijn keel, en terwijl ze ineens allemaal doodstil zwegen en ook hun klak afnamen, begon hij :

's Voaders 's Zoêns 's helligen Giêstes
Oamen.

Onder Pontius bij Pilatus
Gekruist gestorven en begraven.
Twee, te weten : 't kwaad schuwen,
Zonden verliezen, deugden oefenen.
Drij : berouw, belijdenis,
Biecht en voldoening.

Hoctus Boctus !

Ne kalversteert, die gekrokt is;
Nen hond, die genen steert en heeft,
Is onbekwaam om zijn gat te bedekken.
Vrienden, ik laat u zeker weten
In 't land van Ribbedebie,
Waar de kiekens door hun gat schreeuwen,
De hanen met hun steerten bassen
En de kezeboterhams op de wissestruiken wassen.

(2) Cfr. Ernest Claes : « Wannes Raps », Standaard Boekhandel, 1942, 6° druk, in-8°, blz. 14-18.

Daar kwamen twee rabauwen aan,
Die vroegen de dubbele week,
En ik zei neen en ik dubbelde mee
En ik won er zeven tonnen schuld mee,
Maar ik had ze wel.
Toen kocht ik daar een klein klaar blind peerdeke,
Maar 't zag wel.
Ik meende zeven uren voorweerts te rijden
En ik reed er acht achterweerts.

Toen kwam ik door een groene hei gegaan,
Daar vond ik een boebele kerk staan.
Daar was een hulzepaap aan 't misse lezen,
Ze luidden er met de schuurpoorten
En ze wierpen het wijwater met de vleugelgeer
Van achter op mijnen hiel.
Ik meende dat er zeven tonnen botermelk
Uit de toren viel.
Als ik dat vernamp
Toen was 't tijd dat ik uit die kerk kwamp.

Toen kwam ik daar bij een oude vrouw,
En ik vroeg daaraan of ze mijn
Klaar blind peerdeke niet gezien en had.
Ze peisde van ja, maar ze zei van neen
En ze wist het wel te wijzen!
't Lag in een droge gracht verdronken,
Waar in zeven jaar geen water meer in gestaan en had.
En ik wette mijn meske op mijnen schoen
Om mijn klein klaar blind peerdeke de huid af te doen.

Haat,
Kwaad,
Kwelliaat,
Botermelk en raapzaad,
De hoop die sprak
Dat ze van ze leven geen beteren zuip gegeten had.
Lauwel en Pauwel en Zwerte Peer
Menheer.

Toen klopte ik op die helse deur
En daar kwam een kleine duvel veur.
En ik vroeg met fatsoen
Om mijn wandeling eens mogen voort te doen.
Hij was er heel over kontent,
Maar daar was nog altijd een kleine duvel omtrent.

Toen kwam ik op de helse plein,
Daar lag niets te branden als
Solfer, pek en vernijn.
Toen kwam ik op de salette,
Daar lag Lucifer zo ziek te bedde.
Toen kwam ik door een appeleer gegaan,

Daar vond ik een kleinen duvel staan
Al met een pan
Die zei : ik bak vandaag koeken voor alleman.
En ik kreeg daar enen van.
Hij zag zo grauw en zo vuil en zo zwert.
Ik kreeg er een walging van aan mijn hert
En ik keerde mijn hert wederom,
En ik gaf den duivel zijnen koek weerom.
Mijn meemaat, die er van at,
Kreeg oren gelijk een kat
En een steert aan zijn gat
Waar de duvel op zat,
Die al dat koekenbeslag uit at.

Als ik thuis kwam, vond ik het al zo verkeerd :
Mijn vrouw vond ik gelegen in twee rollebuizen,
De maan scheen al zo zeer in de messing,
't Kalf lag in de wieg,
De hond die baste
Dat ik zou gaan zuipen hebben
Zutem zatem zagemeel.

Haat,
Kwaad,
Kwelliaat,
Botermelk en raapzaad.
De hoop die sprak
Dat ze van ze leven geen beteren zuip gegeten had.

Lauwel en Pauwel en Zwerte Peer
Menheer.

's Voaders 's Zoëns 's helligen Giëstes
Oamen.

« Bekanst in één asem zegde Wannes dat op, zonder iemand te bezien, en hij deed hier en daar zo'n wonderlijke gebaren met zijn handen en zijn kop dat sommige vreemde woorden nog een geheimzinniger betekenis kregen. Als hij ophield was er geen een, die zijn mond dierf opendoen. Daar hing een mysterieuze angst in de kamer; iets dat ze niet zien of horen konden, maar dat ze toch tastbaar gewaar werden in de donker daarbuiten, tegen de zwarte ruiten van de vensters. Zij zuchtten stillekens in hun eigen, trokken eens aan hun broek, zetten hun klak weer op en keken met vreemd bange blikken naar Wannes, die bleef zwijgen en hun nu als en heel ander mens voorkwam. De Spin dacht er met schrik aan, dat het zo'n eenzame weg was langs de Meulevijver om straks naar huis te gaan. Feelke van Nettekens zat te zweten en te reieren alsof hem iets overkomen was. En

bij het eerste woord dat er iemand sprak schoten ze wakker uit de angstige spanning en ze waren blij als er weer over gewone dingen geklapt werd.

« En als ze op zo'n avond naar huis gingen langs de Meuleviiver, door de zandbaan, over de dijk, dan was er geen enkele die in de donker niet stillekens mummelde van

Hoctus Boctus
Ne kalversteert die gekrokt is
Nen hond die genen steert...

om alle vreemd gedoe van de nacht zo ver mogelijk weg te houden ».

* * *

Dat het hier wel degelijk een bezweringsformule betreft, blijkt reeds uit een vluchtige vergelijking met andere, soortgelijke formules. Wij citeren b.v. deze (ofschoon heel wat minder uitvoerig), medegedeeld door Paul Lindemans in een recent nummer van « *Volkskunde* »⁽³⁾ :

« Ik kwam daar op een kruisbaan gegaan,
daar vond ik een kapelleken staan,
daar was een Lieve Vrouw met psalmen in haar mond staan.

Ik kwam daar een blije te moede tegen.

Ik vroeg haar waar ze henen ging.

Zij antwoordde mij ik gaan het hart doorsteken en het
bloed uitzuigen van (dier of mens, de naam
of het haar noemen).

Ik antwoordde haar gij zult dat niet doen.

Zij antwoordde mij, ik zweer het hun in
den naam van Jezus-Christus en zijne heilige
Moeder Gods ».

Wanneer we dan de « peerdenpaternoster » nader beschouwen, vinden we eerst een soort van gebed, dat inzet met het kruisteken. Dit feit alleen reeds bewijst de zware ernst van hetgeen volgen gaat. De van nature innig-vrome Kempenaar zou niet lichtvaardig het kruisteken verbonden hebben aan een willekeurige tekst. Dit feit wijst er tevens op, dat de formule niet tot de *zwarte*, maar tot de *witte* magie behoorde, d.i. gericht was op onheilafwerende doeleinden.

De eerste twee versregels herinneren ons aan de twaalf artikelen des geloofs, waarbij het woordje « bij » tussen Pontius en Pilatus als rhythmeversterkend tussenvoegsel mag beschouwd worden.

(3) « *Volkskunde* », 54^e jg., N.R. 12^e jg., nr 3, 1953, blz. 123.

Merkwaardig zijn de vier volgende regels : *Twee*, (maar in werkelijkheid zijn het er drie : kwaad schuwen, zonden verliezen, deugden oefenen); *Drij*, (maar het zijn er vier : berouw, belijdenis, biecht en voldoening). Deze tegenspraak is ongetwijfeld gewild, ook al zullen de meeste toehoorders ze niet eens hebben opgemerkt.

« *Hoctus Boctus* » is zeer waarschijnlijk een volksetymologische verbastering van de klassieke toverformule « *Hokus Pokus* ». En dan volgt een reeks zinnen, die kop noch « steert » schijnen te hebben en een nuchter, kritisch lezer veeleer zullen doen glimlachen. Nochtans zou geen van *Wannes'* toehoorders er durven om lachen hebben, want achter die schijnbaar gekke zinnen zat ongetwijfeld iets zeer geheimzinnigs verscholen, waarvan de verborgen zin hun ontsnapte.

« In 't land van Ribbedebie » is wellicht verwant met de zegswijze, die wij in het van Zichem niet zover afgelegen stadje Aarschot hebben opgetekend : « Hij is ribbedebie », in de betekenis van : « hij is er vandoor », hij is « de pist in », ook in de betekenis van « hij is overleden » (wellicht als klanknabootsing van RIP). Zou met het « land van Ribbedebie » soms het dodenrijk bedoeld zijn ?⁽⁴⁾ Men zou er aan twijfelen, want de volgende versregels doen ons weer denken aan het legendarische Luilekkerland. In aanmerking genomen de armoede die in de Kempen heerste, kan het ons niet verwonderen dat er niet gesproken wordt over taarten en gebraden varkens, maar dat men zich reeds vergenoegt met « kezeboterhams », nl. boterhammen met platte kaas.

De twee rabauwen, die vroegen « de dubbele week », zullen oorspronkelijk wel gevraagd hebben : « Dubbelde (dubbelt ge) mee ? ». Hetgeen daarop volgt, leunt aan bij de zo volksgeliefde leugenliedjes en leugenvertelsels : schuld winnen, een blind peerdeken dat desondanks wel zag, acht uur achterwaarts rijden i.p.v. zeven (heilig getal !) uur voorwaarts, e.d.m.

Ter vergelijking hierna een *knierijmpje*⁽⁵⁾ uit Bassevelde (tussen Eeklo en Assenede). Wij cursiveerden een zinsnede die we letterlijk in de peerdenpaternoster terugvinden :

(4) Ernest Claes meent dat « ribbedebie » hetzelfde kan zijn als « rietepetie », of een verbastering ervan. « Rietepetie » wordt te Zichem eveneens gebruikt in de betekenis van « hij is weg, verdwenen, uit de voeten, gevlucht ». Rietepetie betekent vooral « vlug, snel » en zou een verbastering zijn van het Franse « à bride abattue » (bried abettie). De u wordt in het Leuvense bijna als i uitgesproken.

(5) Opgenomen in « Oostvlaamse Zanten », 1932, 96.

Als ik in 't Franse binnenkwam,
 De koe lag voor de deur en span,
 't **Kalf lag in de wiege**,
 't Katje maakte boter op,
 De vleermuis vaagde 't huis uit
 Van achter in de lochting,
 Waar al de kraaikens vochten.
 Er kwam daar een leeuwerke,
 Ze timmerde daar heur kerke
 Te midden van de zee.
 Er kwam daar een kwakkel,
 Al met een rotte appel;
 Hij smeed met de appel de kerke in twee,
 Er was van mijn leven geen kerke meer.

Wat de « boebele » kerk uit de peerdenpaternoster betreft, hier heeft misschien oorspronkelijk iets anders dan dit klanknabootsend woord gestaan, meent Ernest Claes. Met *hulze-paap* (hulze, hulst, hulstbos) is misschien een haagprediker bedoeld. Of staan we hier tegenover een vage verwijzing naar de praktijken der « zwarte mis » ?

Wanneer Wannes zei :

En ik wette mijn meske op mijne schoen
 Om mijn klein klaar blind peerdeke de huid af te doen,

dan zagen zijn toehoorders zulks vóór de geest werkelijk gebeuren, want Wannes was immers een gespecialiseerd paardenviller.

Het zal wellicht menigeen verbazen, dat de hoop sprak « dat ze van ze leven geen beteren zuip *gegeten* had ». In de mond van een Kempenaar is dit nochtans niet zo'n erge paradox, zoals voldoende blijkt uit volgende mededeling van Dr K. C. Peeters⁽⁶⁾ naar aanleiding van onze schuttersgilden : « Op de tweede teerdag werd voor de vrouwen der leden van de Kempische schuttersgilden, volgens het traditioneel recept, een « zuipen » bereid : een ei en een lepel suiker per persoon, fijngesklopt in een grote aarden teil, daarna beschuiten en genever (een liter voor tien eieren) toegevoegd. Een ronde lepel werd rondgegeven en elkeen proefde om de beurt van die versterkende drank ».

Geredelijk mag worden aangenomen dat sommige woorden aan de formule werden toegevoegd, uitsluitend omwille van het stafrijm :

(6) « *Eigen Aard* », blz. 102. — Ernest Claes meent echter dat « zuip gegeten » zonder meer een tegenstelling kan zijn, zoals er zovele voorkomen in de Peerdenpaternoster.

Haat,
Kwaad,
Kwelliaat,
Botermelk en raapzaad...

Zo ook *Lauwel* en *Pauwel*, die in feite minder bij elkaar horen, menen wij, dan « Pauwel en Zwerte Peer », waarin wij menen Petrus en Paulus te herkennen, de beide apostelen, waarover destijds in de Kempen (en elders in Vlaanderen) zovele « zwerverssagen » de ronde deden. Het *zwerte* is er wellicht nadien als versterking aan toegevoegd. *Zwerte Peer* heeft aldus — veronderstellen wij althans — niets met de duivel te maken, ook al worden we na die zinsnede onmiddellijk naar de hel gevoerd. Dat deze dubbelzinnigheid opzettelijk werd ingelast door de onbekende samensteller (of een later bewerker) van deze « paternoster » is niet uitgesloten.

De pannekoek, die Wannes in de hel vanwege een kleine duivel voorgeschoteld kreeg, leunt aan bij sommige heksen-sagen, waarin de kollen hun argeloze slachtoffers zulk een betoverde koek aanbieden. Voor het eerst is er hier tevens sprak van een « meemaat », die nergens anders meer opduikt en dan ook waarschijnlijk slechts vermeld wordt om aan te tonen wat Wannes zou te beurt gevallen zijn, had hij van die behekste koek gegeten.

Sommige gedeelten van de « peerdenpaternoster » leunen tevens aan bij de zg. « rommelpotliederen », die vooral gezongen werden in het Joeltijdperk. Ook daar luidt het immers :

« Wij klopten al aan Herodes zijn deur,
Herodes, de koning, kwam zelve veur... »

Maar wellicht is dit verschijnsel niet anders dan een logische verwantschap der onderscheidenlijke vormen van volkspoëzie.

Dat aan het stafrijm in deze formule een zeer groot belang wordt gehecht en de vereisten tot dit rijm sommige abracadabraïsche zinnen leven hebben ingeblazen, moge verder eveneens blijken uit een passage als :

« ... zou gaan zuipen hebben
zudem zadem zagemeel ».

« 't Kalf lag in de wieg » en wat Wannes bij zijn thuiskomst verder nog « al zo verkeerd » vond, herinnert ons aan de volksprenten « De verkeerde Wereld », die tot in de vorige

eeuw nog zeer populair waren en die, zoals we uit de werken van Claes konden opmaken, ook in de Kempen niet onbekend waren.

Claes beschouwt de « peerdenpaternoster » te recht als een mooie brok volkspoëzie. Hij weet deze trouwens uitmuntend zelf tot haar recht te laten komen, want in zijn mond krijgt die tekst als het ware een warmere, diepere, zinvoller klank. Wanneer we Claes de peerdenpaternoster horen voordragen, *denken wij er zelfs niet aan* dat het in feite een abracadabraïsche opeenhoping van zinnen is. Het wordt een gesloten geheel, dat vanzelfsprekend lijkt en als het ware niet anders kan, niet anders mag zijn.

« Op een warme zomeravond, dat we thuis in de keuken zaten », vertelde ons de auteur, « kwam er zekere keer eensklaps iemand binnengesprongen en riep, dat hij een « dwaaslicht » gezien had in het broek. Wannes was er ook. Moeder deed ons op de knieën zitten en Onze-Vaders bidden, terwijl zij zelf wijwater sprenkelde. Feelke van Riekus was zo bang, dat hij op de knieën naar Wannes kroop en hem smeekte, de peerdenpaternoster te willen bidden. En Wannes begon... »

« Iemand die het zelf niet gehoord heeft », zegt Claes verder, « heeft er geen idee van welke indruk dat maakte. De indruk, dat er boven al het materiële iets « Anders » stond. Welnu, die indruk heeft men thans weggenomen, vernietigd, en men heeft er de mensen niets voor in de plaats gegeven. Het was het goddelijke in de mens. Het is niet juist, dat het bijgeloof de mensen uitsluitend kwaad heeft gedaan. Zij begrepen misschien niet helemaal met het verstand, maar ze begrepen met de ziel ».

Eerst toen Ernest Claes de kindertijd reeds lang achter de rug had, heeft hij er zekere dag eens aan gedacht, de « peerdenpaternoster » op te tekenen. Dit gebeurde met potlood op de achterkant van een doodbrief, en onder het dictee van Victalis van Gille. Zonder die toevallige ingeving ware dit merkwaardig stukje magische volkspoëzie wellicht voor altijd verloren gegaan.

Toen het boek « *Wannes Raps* » verschenen was, en Ernest Claes er zijn eerste honorarium voor ontvangen had, achtte hij het zich tot een plicht, Victalis hiervan een gedeelte uit te keren, vermits deze eigenlijk mocht aanspraak maken op de auteursrechten voor de er in voorkomende peerdenpaternoster. Toen Claes dan de volgende keer in Zichem kwam, vond hij Victalis met enige andere verbruikers in de her-

berg van Claes' zuster. Onder hun aller ogen telde hij voor Victalis 280 F neer ! Allen waren, Victalis inclus, als van de hand Gods geslagen, want 280 F was geen kleinigheid, vooral niet in een streek waar armoede troef was en waar het reeds als een bewijs van welstand gold, iemand een pint te kunnen betalen. Het eerste wat Victalis zei was : « Mien, hoeveel heb ik hier nog staan ? »

Voortaan kreeg Victalis haast ieder jaar een sommetje uitgekeerd. En hij werd dit weldra zo gewend dat hij, wanneer het eens een beetje uitbleef, zelf de vraag stelde : « Wel, Nest, is het nog geen afrekening ? »

Vermelden wij nog, dat Pol Heyns destijds de peerdenpaternoster voor het N.I.R. op band heeft opgenomen, uit de mond van Victalis van Gille zelf. Die band (of plaat ?) zou nog bestaan.

Wat het « *Sint-Jansevangelie van Tist Haas* » betreft, waarover Claes in zijn werken eveneens spreekt, hiervan heeft hij helaas de tekst niet meer kunnen achterhalen. Maar hij herinnert zich, dat er ook heel wat over heksen- en spokengedoe in voorkwam. Wannas Raps wou over dat « duivelsevangelie » echter niet horen spreken en toen de kleine Nest er eens enige zinsneden uit citeerde vermaande Wannas hem ernstig : « Menneke, dat moogt ge nooit opzeggen, want dat is van de duivel ! »

Vertelt Ernest Claes over « zijn » Kempische mensen — zoals hij alleen dat kan — dan voelen wij dat de vroegere folkloristische gebruiken en opvattingen, die hij aanhaalt, voor hem geenszins dood en vergeten zijn. Zij leven op intense wijze verder in zijn hart, en dank zij hem ook in zijn boeken.

Wij, folkloristen, zijn Ernest Claes dan ook hulde en dank verschuldigd om de uitmuntende schildering, welke hij van de Kempische mens in de gang van de seizoenen, van de wieg tot het graf, en ook in zijn alledaagse doenwijze, zijn opvattingen en zijn karakter, in zijn oeuvre heeft vereeuwigd.
Oktober 1953. A. VAN HAGELAND.

PERSONALIA.

Op 3 Juli 1954 overleed te Gent Mw W^e F. Nowé, moeder van ons medebestuurslid Dr H. Nowé, stadsarchivaris. We betuigen hem en zijn diepbeproefde familie onze innigste deelneming in hun rouw.

Het Bestuur.

Het « Casino » te Gent.

DE NIEUWJAARSKAARTEN VAN DE BODEN.

Nog een Gentse aantrekkelijkheid, die in de laatste jaren verdwenen is, het Casino⁽¹⁾ op de Coupure.

Dit paleis van Flora was de vergaderplaats van de Koninklijke Maatschappij van Landbouw- en Kruidkunde, welke daar haar prachtige bloemententoonstellingen hield, en waar de concerten de muziekliefhebbers samenbrachten.

De Maatschappij had haar ontstaan te danken aan zekere hovenier Frans Van Cassel, die, samen met andere bloemen- en groentekwekers, vergaderde in de herberg van Constant Lanckman, «Frascati» op de Coupure. Toen hij in 1808 een bloemententoonstelling in Engeland had bezocht, kwam hij zijn bewondering ervoor mededelen aan zijn vrienden; dit gebeurde de 10e Oktober 1808. Allen waren het eens, dat ook zo iets te Gent kon plaats hebben; zij vormden dan een «Sociëteit», die de 28 Oktober haar standregelen ontving en goedgekeurd werd door burgemeester Pycke.

De eerste tentoonstelling had plaats in de voormelde herberg, de 7e Februari 1809, en bevatte honderd planten.

Sedert heeft de Maatschappij zich gunstig onderscheiden in het aankweken van bloemen en het aanbrengen van verbeteringen in de landbouw. Bij de zesmaandelijks tentoonstellingen, in het «Hof van Flora» (Holstraat), ten Stadhuize of in de voorzaal der Hogeschool, zag men er telkens een grote verscheidenheid van bloemen en planten door onze Gentse hoveniers gewonnen, uitgesteld.

Gezien het steeds klimmend aantal harer leden, moest de Maatschappij voor een eigen lokaal zorgen. Een naamloze maatschappij, daartoe gesticht, kocht met dat inzicht een stuk grond aan en het stedelijk bestuur schonk de aanpalende Molenberg. Op die grond werd het Casino gebouwd, men legde ook de tuin aan en de Molenberg werd herschapen in een halfronde plaats, welke zich trapsgewijze tot aan de Concertzaal verhief.

De eerste steen werd de 2e Juli 1835 door burgemeester Van Crombrugge gelegd; in 1837 was het gebouw, opgetrokken naar de plans van L. Roelandt, voltooid en de 12e Maart opende men er de tentoonstelling van bloemen en planten.

(1) De Gentenaars spraken van «den Casino» met de klemtoon op de eerste lettergreep en maakten die instelling mannelijk. (Nota Redactie).

Jaarlijks groeide de Maatschappij aan, de tentoonstellingen werden aanzienlijker, zodat men in 1867 de grote zaal door Pauli deed bouwen.

Bij de honderdste verjaring der stichting, in 1908, had er de grote Jubeltentoonstelling plaats, en van alle landen waren kenners gekomen, om de wonderen onzer bloemenstad te waarderen en algemeen te prijzen.

Helaas, het was een zwanenzang; want nu is gans het Casino-gebouw verdwenen en de Maatschappij heeft thans hare vijfjarige tentoonstellingen in het zogenaamde feestpaleis, nu officieel het Floraliapaleis, in het Park.

Zoals we deden voor de Nieuwjaarswensen der boden van de Dierentuin⁽²⁾, zullen we nu ook een korte beschrijving geven van die van het « Casino », in de overtuiging dat deze herinneringen hun belang hebben voor de geschiedenis van de oude Gentse stede.

Wat ons onmiddellijk treft is het groot verschil in voorstelling tussen de twee verzamelingen nieuwjaarskaarten.

Voor de Dierentuin werden de verschillende dieren, de schat(!) der maatschappij voorgesteld, en men zou verwachten dat deze van het Casino een bloemenweelde zouden tentoonstellen. Dit is nochtans niet gebeurd. Tot vervelens toe ziet men er het groot gebouw op afgebeeld; soms met een klein deel der hovingen.

Wil dat nu zeggen dat die kaarten geen waarde hebben? Verre van daar, want sommige staan in verband met de geschiedenis der Maatschappij en gedenken feestelijke gebeurtenissen. Het is op deze dat we de bijzondere aandacht vestigen.

De Maatschappij had tot doel, niet alleen de planten- en landbouwkunde te bevorderen, maar ook haar leden, meestal uit de begoede burgerij, door de talrijke door haar zelf ingerichte muziekuitvoeringen, een aangenaam verzet te schenken.

De Nieuwjaarswens van 1842 draagt als opschrift: « A Messieurs les Présidens et aux membres des sociétés d'Orthiculture(sic) et des concerts du Casino de Gand, par les messagers des sociétés en témoignage de leur soumission et respect dans l'expression des souhaits de la nouvelle année ». De boden waren Ch. Sys (voor de concerten en Pierre Holvoet (voor de hofbouw). Op de andere kaarten leest men : Hollevoet.

In 1843 zien wij reeds wat de maatschappij beoogt : een plantententoonstelling in de halfronde zaal en een muziekuitvoering in de goedgevulde concertzaal. Steendruk Jacqmain, rue Basse.

De kaart van 1844 is getekend door A. Van Brée en geeft een gezicht op de grote zaal, die gans de voorgevel inneemt op de

(2) Zie Oostvl. Zanten, 29c jg. (1954), n° 3, blz. 65-68.

eerste verdieping, waar planten en bloemen tentoongesteld zijn. Steendruk Van Brée, Marché du Vendredi.

In dit jaar was een groot feest ingericht, en de kaart van 1845 herinnert eraan. Te midden der hovingen een kiosk met muzikanten, vele bezoekers wandelen of zitten in het park. Vlaggen wapperen op het gebouw en een papieren ballon drijft in de lucht. Steendruk L. Defferrez, Sablon.

In 1846 zien wij voor het eerst het blazoen der maatschappij: gekwarteerd met als hartschild het Gentse wapen, 1 en 4 landbouwwerktuigen; 2 koorn en 3 bloemen. De leus is: Veneficia(?), mea, Quirites, haec sunt. In de randversiering medaillons Jos. Van Crombrugge en Ch. Van Hulthem.

Het blazoen in 1848 is vergroot en gekroond door Flora en Ceres. Het opschrift is thans eenvoudig: Casino de Gand.

De kaart van 1849 heeft als middenmotief Orpheus met de lier, en de randversiering is een pracht van bloemen, meestal rozen.

In 1850 strooit Flora de bloemen uit, en zijn er in het beneden-vak, dansende paren afgebeeld.

Van af 1852 zijn de gebroeders De Busscher de steendrukkers.

In 1853 ziet men het gebouw met een deel der hovingen; in de lucht drijft een luchtballon, waar een paard aan hangt. In de randversiering de Maagd van Gent en het zinnebeeld der Leie.

In het juist vermelde jaar was er een grote tentoonstelling geweest, herdacht op de kaart van 1854: de zijkant van het groot gebouw met een versierde gaanderij waarvan de pijlers met festoenen omringd zijn, en aan de standen hangen Japanse ballonnetjes voor de verlichting. In het midden, planten en bloemenperken.

De kaart van 1855 geeft een gezicht op de ledige zaal van het eerste verdieping, terwijl die van 1856 en 1857 eenvoudige kalenders zijn.

In 1856 was koning Leopold I met de prinsen Leopold en Philip naar Gent gekomen, en te dier gelegenheid hadden grote feestelijkheden plaats. In het Casino was er een nachtfeest, welke slechts herdacht wordt op de kaart van 1859. Boven een opgaande estrade achter de vijver, staat het ruitersbeeld van de koning. Aan de linkerzijde een trofee der negen provincies. Talrijke bezoekers verdringen zich bij het schouwspel van verlichting en vuurwerk. Nu wordt de bode Hollevoet vervangen door L. Van Leucourt.

Waar de kaarten van 1862, 63, 64 alleen het groot gebouw voorstellen, heeft de eerste als randversiering de borstbeelden van Flora staande op een met bloemen versierd voetstuk en Apollo op een voetstuk met muziekinstrumenten. De tweede, die van '63, vertoont

Apollo als zonnegod in het vierspan; de derde draagt in medaillon de portretten van burgemeester J. Van Crombrugge en van baron Heyndrickx, en van de toondichters J. Mengal en Hanssens.

In 1865 wordt het gebouw, van links gezien naar het Casinoplein toe, voorgesteld, met veel bezoekers en spelende kinderen in het park. Van Leucourt wordt als bode vervangen door Vital Pieters in 1866.

Het jaar 1866 moet ook een feestelijk jaar geweest zijn, want in 1867 draagt de kaart als opschrift: « Souvenir de l'illumination de Juillet 1866 ». Men ziet boven een verhoog omringd met palmen en bloemen de afbeelding van koning Leopold II.

In 1868 werd de nieuwe zaal voorgesteld met de beelden van Flora en Apollo. Het was in deze zaal dat de plantententoonstelling plaatsgreep, waaraan de kaart van 1869 herinnert.

De kaart van 1870 vertoont de monumentale fontein; in de randomlijsting de schilden der maatschappij en der stad Gent en de medaillons van Flora en Apollo.

De kaart van 1872 is getekend door Th. Baumont, steendruk N. Heins; drie kleine genies, die een mand met vruchten en bloemen opheffen.

De tentoonstelling in het 1872 gehouden, wordt pas in 1873 herdacht met de afbeelding van een triomfboog naast de vijver; deze draagt de vlaggen en schilden van België, Engeland, Zwitserland en Nederland.

Dezelfde tentoonstelling wordt nog eens het jaar nadien herdacht. Op de kaart is de houten hall afgebeeld en in de randversiering werden allerlei planten en vruchten der deelnemende landen aangebracht. Te dier gelegenheid, stippen we even aan, werd ook de nieuwe kiosk in de hovingen gebouwd.

Zijn nog belangrijk de kaarten van 1880 met een talrijk wandelend publiek in de grote benedenzaal; en deze van 1884 met de tentoonstelling van grote palmbomen, azalea's en tulpen.

Ongelukkig eindigt hier mijn persoonlijke verzameling en moet ik besluiten met de woorden, die ik neerschreef bij de herinnering aan de Dierentuin: Mocht een lezer de ontbrekende kaarten bezitten, hij zou aan de Bond een grote dienst bewijzen met aan de redactie de beschrijving ervan te sturen en nog meer, met ze te schenken voor de verzameling van onze Bond.⁽³⁾

G. CELIS pr.

(3) Zijn goede gewoonte getrouw, schonk ook ditmaal de E. H. Celis zijn verzameling aan de Bond, waarvoor oprechte dank. (Nota der Redactie.)

Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie.

(17^e Vervolg)⁽¹⁾

H. AGATHA. P. R. — Oombergen. Een oude traditie wordt vroom en trouw in eer gehouden. De Beiaard (Weekblad), Zottegem, 31-1-53.

(Handelt over het offeren en het verkopen van broden ter ere van de H. Agatha, op Maandag na 5 Februari, in de kerk te Oombergen, waar ze vereerd wordt tegen de « brand ». Ook verschillende andere plaatsen uit het Zottegemse worden vermeld, waar vroeger het offeren in natura aan de heiligen heeft bestaan).

ST. ANNA. R. v. d. L. (R. van der Linden). — De St.-Annakapel te Zottegem, Kapel en Beeld, 5^e jg., n° 2 (April 1953), blz. 16.

(Kapel gesticht in 1822. Noveen op 26 Juli).

APOTHEKER. P. V. L. (P. van Lishout) — Van « Cruydenier » tot Apotheker. Het Laatste Nieuws, 8-11-53. Geïllustreerd.

(Artikel geschreven bij gelegenheid van de honderdste verjaring van het Oostvl. Apothekersgild, opgericht te Gent op 9 Maart 1854. De apothekers in de Middeleeuwen, in de 15^e, 16^e en 17^e eeuw, tijdens het Franse bewind, hun academische opleiding sedert 1846. Foto van de verzameling Rabau in het Folklore-museum te Gent).

BAZEL. Janssens C. ss. r. (Pr.). — Parochie Bazel. Annalen van den Oudheidkundigen Kring van het Land van Waas. Deel 58, 2^e afl. (1953), blz. 129-146. Geïllustreerd.

(In het eerste deel van deze bijdrage handelt S. over de heidense levensbeschouwing, het geloof en de cultuur der eerste Frankische bewoners van Bazel, waarvan er nog talrijke littekens terug te vinden zijn in de toponymie en in de hedendaagse folklore, over de langzame evangelisatie en de stichting van de kerk en parochie. Daarop volgt een historisch onderzoek van het priestergieleen, van de kerkelijke tienden en van de fondatie van de kapellanie van O. L. Vrouw in 1364, om te eindigen met een kritisch onderzoek van de legende van de H. Basinus, vader van de H. Aldegondis, die in de VIIe eeuw drie kerken zou gebouwd hebben te Drongen en nooit heer van Bazel-Waas geweest is).

(1) Zie Oostvl. Zanten, XVI (1941), 119, 166; XVII (1942), 114, 190; XVIII (1943), 91; XIX (1944), 19, 69; XXI (1946), 22; XXII (1947), 21; XXIII (1948), 7, 72; XXIV (1949), 111; XXV (1950), 73; XXVI (1951), 90; XXVII (1952), 19, 123; XXVIII (1953), 105.

BEDEVAARTVAANTJES. Linden (R. van der). — Bedevaartvaantjes van O. L. Vrouw van de Oudenberg te Geraardsbergen. Bode van de H. Jozef (P. P. Jozefieten, Velm), 23^e jg., n^r 6 (1953), blz. 188-193. Geïllustreerd.

(Beschrijving van 4 linnen en 1 papieren vaantje, tevens vermelding van ziekten, waarvoor vooral O. L. Vrouw van de Oudenberg aangeroepen wordt).

IDEM. Brouwer (J. de). — Bedevaartvaantjes te Lede. Het Land van Aalst. 5^e jg. (1953), n^r 6, blz. 284-289. Geïllustreerd.

(Volgens de kerkrekening werden reeds in 1509 bedevaartvaantjes van de « Nood Gods » te Lede verspreid. Uit de 16^e en 17^e eeuw zijn geen bedevaartvaantjes bewaard gebleven, alhoewel verschillende drukken vermeld worden. Beschrijving met afdrukken van 7 bedevaartvaantjes uit de 18^e, 19^e en 20^e eeuw. Het laatste dagtekent uit 1935).

BEZWERINGEN. Janssens C. SS. R. (Pr.). — Bezweringsformulen uit het Land van Waas. Volkskunde, 54^e jg. (1953), n^r 4, blz. 152-159.

(14 bezweringsformulen tegen buikpijn, verzweringen, verstuikingen, tandpijn, brandwonden, koortsen, om het bloed op te houden, tegen balgpijn, de roos en voor de verlossing, door S. afgeschreven uit handschriften van twee bekende aflezers respectievelijk uit Bazel en Haasdonk. De formules worden gecommentarieerd).

BRANDWEER. Od. — Toen eertijds brand uitbrak. Een reglement van 1766. Het Laatste Nieuws, 1-2-53.

(Uit het Gentse brandweerreglement van 1766, dat 32 blz. telt, verneemt men hoe het er aan toeging bij het uitbreken van brand in de XVIIIe eeuw).

ST. CHRISTOFFEL. Vos (Achiël de). — De vereëring van St. Christoffel te Evergem. De Toerist, 32 jg., n^r 12 (1 Juli 1953), blz. 396-398. Geïllustreerd.

Plaetinck (Cyriel). — De Sint-Cristoffelkonfrerie te Evergem. De Toerist, 32^e jg., n^r 12 (1 Juli 1953), blz. 398-400. Geïllustreerd.

DOOPNAMEN. J. V. H. — De Doopnamen te Lede vanaf de XIIIe eeuw tot heden. Het Land van Aalst, 5^e jg., n^r 3 (1953), blz. 121-132.

DOOPNAMEN. A. V. (iaene). — Drielingen en Driekoningen. Biekerf. 54^e jg., n^r 12 (1953), blz. 279-280.

(De namen der Driekoningen werden vroeger gegeven aan mannelijke drielingen geboren omstreeks Driekoningendag. 2 achttiende-eeuwse gevallen uit Oost-Vlaanderen: een te Wichelen in 1792, en een te Oudenaarde in 1761. Vraag: Zijn er nog meer van die gevallen gekend, inz. in Oost-Vlaanderen?)

DRIEKONINGEN. Joos (Pater Jan). — De Driekoningenstoet te St.-Niklaas. Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 2^e jg., n° 6 (1953), blz. 13.

(In 1924 vatte wijlen Z. E. H. Aug. Nobels het plan op, ten bate der missiën, met zijn studenten van 't Klein Seminarie te St. Niklaas een Driekoningenstoet in te richten. In 1925 ging die voor het eerst uit. Sedertdien werd dit voorbeeld in andere steden nagevolgd. Zo kreeg een verdwijnend oud gebruik nieuw leven en nieuwe vorm).

FEESTGEBRUIKEN. Graft (Dr C. Catharina van de). — Verbod van Feestgebruiken. Volkskunde, 54^e jg. (1953), n° 1, blz 6-23.

(Terecht beweert S.: « We leren ons volk in vroeger eeuwen en zijn feestgebruiken nader kennen uit de verbodsbepalingen, die tegen deze gebruiken zijn uitgevaardigd », en betoogt dit aan de hand van talrijke voorbeelden uit archiefstukken en voornaamste handvesten. Als voornaamste drijfveren van die verbodsbepalingen, vooral sedert de 16^e eeuw, noemt ze de afzijdigheid der deftige burgerij, die nieuwe, hogere cultuurvormen nastreeft; godsdienstijver en geloofshaat, de strijd tegen gebruiken van heidense oorsprong en in het Noorden, onder Calvinistische druk, tegen die, welke aan het Katholicisme herinneren. Ook enkele verbodsbepalingen uit de Voorgeboden van Gent worden meegedeeld).

FIERTELOMMEGANG. Es (Jan van). — De Fiertel te Ronse. De Ronsenaar (weekblad), 31-5-53, ook in de Gazet van Antwerpen, 29-5-53.

P. V. L. (Pliet van Lishout) — Ronse's schoonste dag van het jaar. De eeuwenoude Fiertelommegang. Het Laatste Nieuws, 30-5-53. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de fiertelommegang, die in 1953 op 31 Mei uitging).

FOLKLORE. Kruizinga (J. H.). — Levende Folklore in Nederland. Assen. Uitgeverij « De Torenlaan », z.j. (1953), 285 blz. Geïllustreerd.

(Zie bespreking in Oostvl. Zanten, 28^e jg., n° 6 (1953), blz. 150-151).

FOLKLORE-MUSEUM. Rouckhout (A.). — Lokeren, tweede stad van 't Soete Waeslant. Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. Gent, 2^e jg., n° 1 (1953), blz. 1-4 en 7. Geïllustreerd.

(Omvat een omstandige beschrijving van het Museum van Oudheidkunde en Folklore te Lokeren).

GEBUURTEDEKENIJEN. Koninklijk Verbond van de
Gebuurtedekenijen der stad Gent. Ghent bovenal hebbic u
lief. Jubelviering 1903-1953. Gent. Drukkerij-Uitgeverij
Lippens, 1953, 84 blz. Geïllustreerd.

(Zie bespreking in Oostvl. Zanten, 28^e jg., n^r 3 (1953), blz. 88).

ST. GEERTRUI. X. – De Verering van de H. Geertrui, de
beschermheilige tegen ratten en muizen en een merkwaardige
traditie te Sint-Antelinks. De Beiaard (weekblad),
Zottegem, 14-3-53.

(St. Geertrui wordt in Oost-Vlaanderen vereerd te Wetteren, Wichelen,
Vlassenbroek, Appelterre, St.-Maria-Lierde en St.-Antelinks op 17 Maart. Te
St.-Antelinks worden alsdan een twintigtal broden geofferd en na de hoogmis
per opbod verkocht door de veldwachter. Vroeger werd ook boter geofferd).

HEILIGENVERERING. Simoens (Leo). Onze Heiligen in
Kerk en Kapel. 2 Bisdom Gent. 96 blz. In eigen beheer
uitgegeven. Anderlecht-Brussel.

(Zie bespreking in Oostvl. Zanten, 28^e jg., n^r 3, (1953), blz. 85-87).

HEKSENGELOOF. Geeter (R. de). – Heksen in onze Sagen.
Zwalmbode. Orgaan van de Oudleerlingenbond der Broeders
van Liefde. Nederbrakel. 13^e jg. (1953), n^r 2 (niet ge-
pagineerd).

(Allerhande wetenswaardigheden over de heksen, o. a. sagen uit Optrakel,
St.-Maria-Oudenhove, Michelbeke).

IDEM. Abeele (R. van den). – Heksen geloof te Sint-Martens-
Latem een eeuw geleden. Ons Heem, 10^e jg. n^r 3 (Zaaimaand
1953), blz. 127-128.

(Een geval van beheksing van kinderen en vee door invultatie, door middel van
wassen beeldjes. Een eigenaardig en zeldzaam voorbeeld van volksgeloof: « De
geestelijken hebben weinig macht tegen de heksen, want ze moeten wel 3 dagen
lang bidden om iemand van een plaag te bevrijden, en dat gaat dan nog alleen
door ze op iemand anders te leggen »).

HOEVENBOUW. Trefois (Cl.- V.). – Meetjeslandse Boeren-
hoeven, Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin
van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen,
2^e jg., n^r6 (1953), blz. 8-9. Geïllustreerd.

IJSKELDERS. Famelaer-Coene (E.). – Ijskelders te Zele. Ons
Heem, 10^e jg. n^r 6 (1952), blz. 137-138.

(In 1950 waren er nog 3 ijskelders te Zele, waarvan er nog twee, – een in zeer
vervallen toestand – bestaan).

KERMISSEN. Debr. — De traditie der gemeentefeesten. Gedenkwaardige verjaring. Het Laatste Nieuws, 26-7-53. Geïllustreerd.

(Overzicht van de eerste Gentse Kermissen in de jaren 40 der vorige eeuw, bij gelegenheid van de 110^e verjaring van het bestaan der « Gentse Feesten »).

IDEM. Walle (A. T. van de). — De Gentse Feesten van 1953. Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 2^e jg. n° 4 (1953), blz. 14-15. Geïllustreerd.

(Beknopt overzicht van de voornaamste vermakelijkheden bij gelegenheid der Gentse Kermis 1953).

KINDERSPELEN. P. V(an) L(ishout). — Kinderspelen en Kinderlust. Een aantrekkelijke tentoonstelling. Het Laatste Nieuws, 29-11-53. Geïllustreerd.

(Beknopt overzicht van de tentoonstelling van het oude speelgoed ingericht door de Bond der Oostvl. Folkloristen in het Museum voor Sierkunst te Gent, van 28-11-53 af tot en met 10-12-53).

KRAKELINGENWORP. (Schroeder P.) — Par-dessus les murs... Le Patriote Illustré, 30-8-53, blz. 11-17. Geïllustreerd.

(Sage van het beleg van La Roche in 1088, waarbij de uitgehongerde belegerden hun laatste varken met hun laatste maat tarwe vetmestten, alvorens het naar de belegeraars te jagen, om dezen te doen geloven dat zij nog van veel voedsel voorzien waren. De belegeraars braken dan ook het beleg op. Daarna de bekende variante uit Geraardsbergen over de oorsprong van de Krakelingenworp aldaar).

KRUISBOOGSCHIIETING. Debr. — Een nationale Kruisboogschieting. Het Laatste Nieuws, 24-5-53. Geïllustreerd.

(Bij gelegenheid van de nationale Kruisboogschieting in het Gravensteen te Gent op 26 Juli 1953, een beknopt geschiedkundig overzicht van het Hoofdgilde van St. Joris aldaar).

MANNEKEN-PIS. Walle (A. J. van de). — Het Manneken-Pis van Gent. Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 2e jg., n° 5 (1953), blz. 8-9. Geïllustreerd.

(Een beeld van Manneken-Pis, toegeschreven aan Jérôme Duquesnoy, bevindt zich tegen een oude huisgevel aan het begin van de Kraanlei. In dit verband deelt S. de sage mee van de kleine Boudewijn, de aangenomen zoon van Filips van den Elzas, die versteend werd als straf voor zijn schaamteloos gebaar bij het voorbijgaan van een godsdienstige optocht).

NIEUWJAARSGEBRUIK. Wouters (Dr J.). — Nieuwjaarsgebruik. Volkskunde, 54^e jg., n° 1 (1953), blz. 1-5.

(Het betreft hier het uitgaan met de beer te Schellebelle en te Wichelen. Het lied opgetekend door Meester Bosman te Wichelen en meegedeeld aan A. de Cock, die het liet verschijnen in « Volkskunde » 1895-1896, blz. 21-23, wordt hier opgenomen zonder vermelding van bron. Ook De Cock's interpretatie van het gebruik wordt meegedeeld als zijnde die van S., interpretatie die nochtans door J. Pieters in zijn voortreffelijke studie: « Het uitgaan met de beer in het Dendermondse », die in het vorig n^o van hetzelfde tijdschrift, 53^e jg., n° 4 (1952), blz. 204-215, verschenen is, terecht werd verworpen).

OMMEGANGEN. L. — De Kermis te Geraardsbergen. De leutige ommevang. Het Laatste Nieuws, 18-8-53. Geïllustreerd.

(De ommevang ter ere van de relikwieën van de H. Bartholomeus, patroon van Geraardsbergen, heet de leutige ommevang en gaat uit de Zondag na St-Bartholomeusdag, in 1953 op 30 Augustus. Beknopte beschrijving van die half-wereldlijke, half-geestelijke ommevang: de reuzen, de gilden, de rederijkers, de geestelijkheid met de relikwiekast).

SINT ONTKOMMER. L. — Een legende van Oostvlaamse Oorsprong. De prinses met de baard. Het Laatste Nieuws, 10-7-53. Geïllustreerd.

(Handelt over de legende, met het vedelaarswonder, en de verering van de H. Wilgefortis of Sint Ontkommer, ook Sinte Konkommer genoemd).

O. L. VROUW. Brouwer (J. de). — Geschiedenis van het mirakuleus beeld van Onze Lieve Vrouw van Lede, genoemd de Nood Gods. 1953, Tielt, J. Lannoo, 106 blz. Geïllustreerd.

(Historisch verantwoorde studie over het mirakuleus beeld van de Nood Gods te Lede en over de verering ervan).

IDEM. Hilda. — Een Kapelletje te De Pinte. Kapel en Beeld, 6^e jg. n° 1 (Jan. 1954), blz. 5-6.

(Betreft de kapel van O. L. Vrouw Hemelrijk, Nood zoekt Troost, opgericht in 1850, uit dankbaarheid voor het ophouden van de choleraepidemie in 1849).

PAARDENOMMEGANGEN. Pieters (J.). — De Paardenommevangen in het Land van Aalst. Het Land van Aalst, 5^e jg., n° 3 (1953), blz. 180-189.

(In het Land van Aalst, d. i. het gedeelte van Oost-Vlaanderen rechts van de Schelde, zijn de paardenommevangen in ons land het talrijkst blijven voortbestaan, dit blijkt uit een enkwest door S. ingesteld, vooral met het

doel een overzicht te verkrijgen van de huidige vormen en de tegenwoordige stand van het gebruik. Paardenommegangen bestaan er nog te Burst (St. Elooi), Etikhove (St. Donatus), Grimminge (vroeger St. Elooi, nu St. Antonius abt), Lede (O. L. Vrouw van Lede), Leeuwergem (St. Elooi), Maarke (St. Elooi), Mater (St. Amelberga), Merelbeke (St. Elooi), Michelbeke (St. Sebastiaan), Nederbrakel (St. Elooi), Neigem (O. L. Vrouw van Bevingen), Ronse (St. Hermes), Rozebeke (O. L. Vrouw van Rozebeke), Schorisse (St. Rochus), Sint-Goriks-Oudenhove (St. Gaugericus), Vlierzele (St. Fledericus). Ze zijn verdwenen te Herderssem (St. Elooi), Lieferinge (St. Elooi), Serskamp (H. Kruis), Westrem (St. Hippolytus).

PERSOONSNAMEN. Haeserijn R. — De anthroponymie in het Liber Inventarius (a° 1281) van de St.-Pietersabdij te Gent. Mededelingen v. d. Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam. 29° jg., n° 1-2 (1953), blz. 55-76).

(S. die het « Liber Inventarius » van de St.-Pietersabdij bestudeerd heeft wat de persoons- en plaatsnamen betreft, bewijst o. a. in deze studie, dat de meeste bijnamen reeds van in de 13° eeuw erfelijk en dus vast waren, bijgevolg echte familienamen geworden waren. Dan hadden feitelijk alle leden van het Gentse stadspatriciaat reeds een erfelijke bijnaam, dus een familienaam).

POPPENSPEL. Boes (J.). — Het Spelleke van de Muide. Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. Gent, 2° jg., n° 1 (1953), blz. 8-9 en 14. Geïllustreerd.

(Jeugdherinneringen aan het Gentse poppenspel vóór de oorlog 1914-1918. Handelt verder over het oude spelleke van de Muide, nu optredend in het Folklore-museum, waar het de traditionele speelwijze: oude poppentypen en oud repertorium, voortzet).

PROCESSIËN. Luyts O. P. (P. Lucas). — De Half-Oogst-processie in het Groot Begijnhof van St.-Amandsberg. Oost Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 2° jg., n° 4 (1953), blz. 16-17. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de schilderachtige processie ter ere van O. L. Vrouw, op 15 Augustus, in het Groot Begijnhof te St.-Amandsberg, waar St. Antonius van Padua, St. Godelieve, de H. Begga en de H. Elisabeth vereerd worden).

REDERIJKERS. J. V. T. — De Rederijkerskamers te Nederbrakel. Zwalmboode. Orgaan van de Oudleerlingenbond der Broeders van Liefde. Nederbrakel. 12° jg. (1952), n° 3, 13° jg. (1952), n° 1 (niet gepagineerd).

(Over het ontstaan der rederijkerskamers van Nederbrakel).

REUZEN. X. — De Wetterse Reuzen. Stoere wachters uit de Oudheid. Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, 2^e jg., n° 5 (1953), blz. 4. Geïllustreerd.

REUZENPAARD. X. Het Ros Beiaard is een veulen, het Ros Balatum de moeder. De geschiedenis van een mislukte ontvoering. Het Laatste Nieuws (Speciaal Carnavalnr. Aalst), 11-2-53. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de eeuwenoude vete tussen de Dendermondnaars en de Aalstenaars nopens het Ros Beiaard, het Paladium van Dendermonde. Handelt ook over de mislukte roofpoging van 't Ros Beiaard door de Aalstenaars in Juli 1952 en vooral over het nieuwe reuzenpaard 't Ros Balatum, dat bij gelegenheid van de 25^e cavalcade de Carnavalfeesten te Aalst opluisterde.

We geven hier het lied van 't Ros Balatum weer :

« 't Ros Bayard maakt zijn ronde;
't Veulen staat te Dendermonde.
Dendermonde maakt zich kwaad
Omdat hier de Moeder gaat.
't Ros Balatum hoog verheven
Trekt nu door de Keizerstede.
't Sch... ajuin uit zijnen steert,
Want 't Ros Bayard is een Aalsters peerd.
't Ros Bayard 's ogen fonkelen
Nu het denkt aan zijn klein jongskén,
Dat in een boerendorpke staat,
Gans antiek en niets meer waard.
't Ros Balatum is onz' glorie
En 't gaat niet meer uit onz' memorie
Dat in Aalst een peerd bestaat
Waar Dendermonde paf van staat. »

Zie ook : Het Nieuwsblad en 't Vrije Volksblad (Speciaal Carnavalnummer), 11-2-53).

SAGEN. A. S. — Volksvertellingen te Ophasselt. Het Land van Aalst, 5^e jg., n° 2 (1953), blz. 93-94.

(6 sagen : De Stalkaars. De Toveraarster. De gestolen Landpaal. De mooie Muziek. De « Framassons » in de lucht. Het verloren gewaande Schaap).

IDEM. Walle (Ant. van de). — Het schilderij van Pieter Pieters of de sage van de Hoofdbrug te Gent. Oost-Vlaanderen. Tweemaandelijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 2e jg., n° 6 (1953), blz. 6-7. Geïllustreerd.

(Voor de evolutie van deze sage, waarvan S. maar één lezing geeft, zie Oostvl. Zanten, XVIII (1943), blz. 1-10, het artikel van Prof. Dr J. Gessler : De Legende van de « Hoofdbrugge » te Gent. De Vader door zijn zoon onthoofd).

SPOTSAGE. (Schroeder P.). — Les bésicles d'Audenarde. Le Patriote Illustré, 8-2-52, blz. 178. Geïllustreerd.

(De bekende Keizer Karel-sage over de oorsprong van de bril in het wapen van Oudenaarde).

SPREUKEN. Brouwere (D^r. Phil. J. G. de). — De Deken van Ronse. Bij een prent naar Pieter Brueghel de Oude. Het Land van Aalst, 5e jg., n° 6 (1953), blz. 261-267. Geïllustreerd.

(Ontleding van de bekende ets van Pieter Brueghel: De Deken van Ronse in Vlaanderen, waarvan twee verschillende staten bestaan, en het opereren van de kei bij de zotten, om ze van hun kwaal te genezen, voorstelt. S. komt tot de slotsom dat Brueghel de zeven hoofdzonden heeft voorgesteld).

ST. URSMARUS. P. R. — Zegelsem. 18 April. Feestdag van de H. Ursmarus, bijzondere patroon tegen de besmettelijke ziekten van de hoornbeesten. De Beiaard. Zottegem, 11-4-53.

(Bisschop St. Ursmarus, die in Oost-Vlaanderen kerkpatroon is te Baasrode, Deftinge, Nokere en Zegelsem, wordt er aangeropen tegen allerhande ziekten onder de mensen (koortsen vooral) en plagen onder het hoornvee. Te Zegelsem werd er vóór enkele jaren vlees en boter geofferd te zijner ere).

VERCOULLIE (PROF. J.). Foncke (Prof. D^r. R.). — Wijlen Prof. J. Vercoullie en de Folklore. Verslagen en Mededelingen der Kon. Vl. Academie voor Taal- en Letterkunde. 1952, n° 10 (Dec.), blz. 997-1004.

(Tekst der lezing door S. gehouden in de academische zitting ter gelegenheid van de onthulling van een bronzen gedenkplaat in de gevel van het woonhuis van Prof. J. Vercoullie. Alhoewel deze op folkloristisch gebied betrekkelijk weinig gepubliceerd heeft, was zijn belangstelling voor de volkskunde zeer groot en heeft hij door zijn opzoekingen en zijn voorbeeld talrijke van zijn studenten aangezet tot de beoefening er van. We noemen: Albert Blyau, Maurits Sabbe, Pieter Tack, Prof. P. de Keyser en Prof. Foncke zelf).

VOLKSGENEESKUNDE. Goossenaerts (J.). — Het Hoekje van de Volkskunde. Sa, veulens, 't hoofd omhoog! Overdruk van het Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift, 22^e jg., n° 1 (Jan. 1953), 3 blz.

(Over het hangen van de nageboorte van een merrie op een boom of op een paal. Vraag: Wie bezorgt ons verdere berichten over dit verdwijnend gebruik?).

VOLKSKUNDE. Keyser (Prof. D^r. P. de). — Variaties op eenzelfde thema: Wat is Volkskunde. Volkskunde, 54^e jg., n° 1 (1953), blz. 30-37.

(Lezing op de 1° Nederl. Volkskundedag op 21 Juli 1952 gehouden in het Openluchtmuseum te Arnhem. S. geeft een vluchtig overzicht van de talrijke bepalingen van deze « complexe » geesteswetenschap, die de folklore is, alsook van de verschillende gebruikte methodes bij de beoefening ervan).

VOLKSTAAL. Janssens C. SS. R. (Pr.). — Vogelzang in Volkstaal. *Volkskunde*, 54e jg., n^r 2 (1953), blz. 64-87.

(Talrijke volksgezegden en- rijmpjes, interpretaties van het gezang der vogels, vooral uit Oost-Vlaanderen, inz. uit het Waasland).

IDEM. Coetsem (Fr. van). — Une différence de prononciation entre l'homme et la femme dans le dialecte (flamand) de Grammont. *Orbis. Bulletin International de documentation linguistique*. Leuven. D. I, n^r 2 (1952), blz. 358-365.

(In het Geraardsbergse dialect bestaat er een verschil van uitspraak tussen mannen en vrouwen. Reeds hadden Prof. Blancquaert en D^r van Gassen in hun « Dialectatlas van Zuid-OostVlaanderen » op dit verschijnsel gewezen, dat in deze bijdrage wordt onderzocht aan de hand van talrijke voorbeelden. S. betoogt dat het temperament van de vrouw hier een rol speelt. De jongens, die eerst uitspreken zoals de vrouwen, nemen op een zekere leeftijd de uitspraak van de mannen over).

IDEM. Muyltermans (Leo). — Volksnamen van planten opgetekend te Asse, Opwijk, Lebbeke en omliggende. *Eigen Schoon en De Brabander*, 36^e jg., n^r 7-8 (1953), blz. 257-265.

(Lijst van volksnamen van planten met vermelding der gemeenten waar ze in de volkstaal voorkomen. Het onderzoek strekte zich uit, benevens over Noordwest-Brabant, over een groot deel van het Land van Aalst en van Dendermonde).

WATERMOLENS. Suys (Aloïs). — De Molenbeek vanaf haar oorsprong te Erwetegem tot aan haar uitmonding in de Dender te Gijzegem. *De watermolens: Algemeenheden. — Geschiedkundige, heemkundige en folkloristische bijzonderheden. Het Land van Aalst*, 5^e jg., n^r 1 (1953), blz. 1-19.

Vooraf het laatste deel van deze uitgebreide bijdrage is interessant voor de folklorist. Talrijke sagen (o. a. spooksagen, sagen van sterke mannen) betreffende de watermolens en hun bewoners worden er in meegedeeld).

WEERWOLVEN. Geeter (R. de). — Weerwolven in de Vlaamse Ardennen. *Zwalmode. Orgaan van de Oudleerlingenbond der Broeders van Liefde te Nederbrakel*, 12^e jg. (1952), n^r 3 (niet gepagineerd).

ZOTTE MAANDAG. Roekeloos (A.). — Zotte Maandag te Ronse. Oost-Vlaanderen. *Tweemaandlijks Informatiebulletin van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen*, 2^e jg., n^r 6 (1953), blz. 13.

(Zie ook: X. — Verloren Maandag en Zotte Maandag te Ronse. *De Gazet van Antwerpen*, 14-1-53. Geïllustreerd.

X. — Zotte Maandag te Ronse, *De Zondagsvriend*, Antwerpen, 1953, n^r 4, blz. 120-124. Geïllustreerd).

3^e Verbroederingsdag der Oost- en Westvlaamse Folkloristen.

De 3^e Verbroederingsdag der Oost- en Westvlaamse Folkloristen ging door te Gent op Zondag, 30 Mei jl. Al genoot hij minder belangstelling vanwege de Westvlamingen, die maar met een achttal waren opgekomen, toch mag hij uiterst geslaagd heten.

Op de academische zitting, die te 10 u. plaatsgreep in de zaal van de Academieraad der Rijksuniversiteit, Voldersstraat, waren o.m. aanwezig: Prof. Dr R. Foncke, ondervoorzitter van de Nationale Commissie voor Folklore; Prof. Mr. Eg. Strubbe, dhr. H. Stalpaert, Eerw. Heer Viacne, Mej. A. Cafmeyer en dhr. G. Baert, respectievelijk hoofdman, onderhoofdman en bestuursleden van de Westvlaamse bond; Prof. Dr P. de Keyser, erevoorzitter, dhr. F. Van Es, voorzitter, Mr. J. Vermeulen, ondervoorzitter, dhr. R. de Poorter, penningmeester, dhr. J. Pieters en Drs M. Daem, bestuursleden van de Oostvlaamse bond, dhr Advokaat Van Hille en dhr. Brugman, bestuursleden van de Kon. Kring der Westvlamingen te Gent.

Dhr. Prof. Dr J. Gillis, rector der Rijksuniversiteit te Gent, dhr. L. Defraeye, uit Deerlijk, en Prof. Dr F. Olbrechts, directeur van het Kon. Museum van Belgisch Kongo, te Tervuren, hadden zich laten verontschuldigen.

In zijn openingsrede heette de voorzitter F. Van Es al de deelnemers welkom en groette speciaal de talrijke aanwezige dames. Hij memoreerde beknopt de twee voorgaande Verbroederingsdagen, die te Gent op Zondag, 6 Juli 1948, en die te Brugge op Zondag, 25 September 1949. Hij drukte de hoop uit dat ook deze 3^e Verbroederingsdag moge slagen en wees er tevens op dat de agenda van de academische zitting anders opgevat was dan die der twee voorgaande. De feestrede werd vervangen door de lezing van een paar verslagen over « Het folkloristisch onderzoek in beide provinciën, wat gedaan werd en wat nog moet en zou kunnen gedaan worden », gevolgd door een discussie. Tevens zou Prof. M. Eg. Strubbe, lid van de Nationale Commissie voor Folklore een uiteenzetting geven over de enkwesten door die Commissie ingesteld.

Hij bedankte al degenen, die meegewerkt hebben aan de inrichting van deze Verbroederingsdag: Dhr. Rector der Rijksuniversiteit te Gent, dhr. Mts van Coppenolle, secretaris van de Westvlaamse bond, dhr. F. van Moerkercke, secretaris van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen, dhr. H. Gijselinck, ondervoorzitter van de V.T.B., dhr. Lic. R. van den Abeele uit St.-Martens-Latem, die het uitstapje naar Deinze en de Leieboorden zou leiden, de hh. J. Vermeulen, R. de Poorter, J. Boes en Drs M. Daem, bestuursleden van de Bond. Hij overhandigde aan de hoofdman der Westvlamingen, als blijvende herinnering aan deze dag, een omlijste en gekleurde afdruk van de mooie prent van St. Anna, aangeroepen te Bottelare, waar sedert eeuwen de Deerlijkenaren in groep jaarlijks ter bedevaart gaan en de H. Anna komen vereren en aanroepen tegen allerlei kwalen.

Prof. M. Eg. Strubbe dankte voor deze gift, die zal prijken op een ereplaats in de afdeling van het godsdienstig leven van het Brugse Folklore-museum.

De Voorzitter verzocht toen Prof. Dr P. de Keyser het voorzitterschap waar te nemen. Deze verleende het woord aan dhr. Hervé Stalpaert voor de lezing van zijn verslag over « Het folkloristisch onderzoek in West-Vlaanderen, wat gedaan werd en wat nog moet en zou kunnen gedaan worden ». Spreker oogstte veel bijval met zijn omstandig en gedocumenteerd overzicht. Daarna volgde de lezing door dhr. F. Van Es van een gelijkaardig verslag voor Oost-Vlaanderen⁽¹⁾. Prof. M. Eg. Strubbe gaf een zeer synthetisch overzicht van de enkwesten, die door de Nationale Commissie ingesteld werden door middel van vragenlijsten met het oog op de samenstelling van de Nederlandse Volkskunde-Atlas, in samenwerking met de afdeling Volkskunde van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen te Amsterdam. Hij wees op sommige tekortkomingen in vele antwoorden op de nochtans duidelijke en klare vragen. Verder deed hij een dringende oproep tot alle aanwezigen, om aan de Commissie adressen van zulke personen te bezorgen, die zich interesseren aan het volksleven en die steeds in nauwe betrekking met het volk leven. Zo b.v. wat de volksdevotie betreft, zal men meer verantwoorde gegevens bekomen van een koster of een stoeltjeszetter dan van de pastoor zelf. Het zijn dergelijke zegslieden die de Nat. Commissie verlangt.

Prof. Dr P. de Keyser dankte telkens de sprekers en verklaarde de discussie voor geopend. Deze ging hoofdzakelijk over de inrichting van openluchtmusea en inzonderheid van dat van Bokrijk (Limburg), dat in wording is. Prof. Dr R. Foncke is partijganger van het opzet dit openluchtmuseum op interprovinciaal plan, naar het model van dat van Arnhem, uit te breiden, terwijl Prof. Dr P. de Keyser de inrichting op provinciaal gebied voorstond, waarbij niet enkel de samenwerking van alle Vlaamse provinciën zou ingeroepen worden, maar waarin elk provinciaal karakter meer tot zijn recht zou komen. M. J. Vermeulen, die ook provinciale musea als de oplossing achtte, verdedigde nog de bijkomende stelling dat het Openluchtmuseum, indien interprovinciaal, zich in alle geval uitsluitend zou moeten beperken tot het Vlaams gedeelte van ons land en dhr. Dr J. Wauters, veearts te Wetteren, als ingeweken Brabander verklaarde voor opportunistische redenen er niets tegen te hebben dat het Nationaal Openluchtmuseum te Bokrijk zou ingericht worden i.p.v. in Brabant b.v., waar ook een ontwerp bestond om daartoe het domein van Gaasbeek te bestemmen, alhoewel de ligging van Bokrijk eigenlijk wat excentrisch is.

Gelet op het late uur werd de discussie stopgezet om de vertoning van de mooie film « Vlaanderen, o welig huis », ons welwillend door de Federatie van Toerisme voor Oost-Vlaanderen geleend, toe te laten, film die zeer in de smaak van de toeschouwers viel.

Daarna begaven de deelnemers aan het gezamenlijk middagmaal zich naar de Raadskelder, waar zij in de stemmige gelagzaal over-

(1) Wij hopen binnenkort beide verslagen te kunnen publiceren.

vloedig werden vergast op soep met ballekens, Gentse stoverij met aardappelen en een Gents appeltaartje; een echt folkloristisch maal dus.

Onder de kundige leiding van dhr. Lic. Raf. van den Abeele, kleinzoon van de schrijver-kunstschilder Albijn (Binus) van den Abeele (1835-1918), de « vader » van de eerste Latemse schildersgroep, oud-burgemeester en gemeentesekretaris van St. Martens-Latem, vertrokken 26 deelnemers per autocar naar Deinze voor een bezoek aan het Museum van Folklore en Moderne Schilderkunst aldaar. Vele leden van de Artevelde-club sloten zich met hun persoonlijke auto's bij de tocht aan. Te Deinze staken we de Leie over en hielden halt op de Grote Markt. Daar werden wij ontvangen door dhr. kunstschilder H. Malfait, conservator van het Museum. In de stijlvolle ingerichte lokalen der benedenverdieping is het museum voor schilder- en beeldhouwkunst ondergebracht. Daar kan men werken van schilders der twee Latemse groepen en der Leiestreek bewonderen o.a. van Emiel Claus (vooral het grote en indrukwekkende schilderij: De Bietenooft), Albert Claeys, Valerius de Saedeleer, de gebroeders Gustaaf en Leo De Smet, Modest Huys, Constant Permeke, Albert Saverijs, Albert Servaes, Albijn van den Abeele, Frits van den Berghe, Gustaaf van de Woestijne, alsook beeldhouwwerk van Georges Minne, Antoon van Parijs en Georges Verbanck. Aldaar is ook een stemmige zaal der locale verenigingen ingericht, waarin al de bezittingen en documenten der aloude St. Sebastiaans- en St. Jorisgilden, alsook van de Rederijerskamers « De Nazarenen » en de « Eendracht » zijn samengebracht.

Op de bovenverdieping is het Folklore- en Oudheidkundig Museum ondergebracht met zeer interessante verzamelingen voorwerpen betreffende de locale ambachten en nijverheid (zijdenijverheid, kindewagenfabrieken), een oude specerijwinkel, allerlei oud smeedwerk, Romeinse voorwerpen voortkomende van opgravingen in de streek, enz.

Na dit interessant bezoek staken we terug de Leie over en ging de tocht verder over Astene, waar in de villa « Zonneschijn » een groet gebracht werd aan het graf met monument van Em. Claus en er het atelier van de schilder Alb. Van de Velde werd bezocht.

Te Deurle maakten we halt in de Pontstraat en hadden er een heerlijk zicht op de Leiebocht en de Odonkbossen, daarna werden achtereenvolgens de ateliers van A. Claeys en van Prof. J. van Holder, de tekenaar-etser, en het Gust De Smet-museum aangedaan. Het laatste bezoek gold de enige verzameling van kunstschilder Alb. van den Abeele te St. Martens-Latem, een schat met piëties bewaard door zijn zoon Herman Van den Abeele, zoals zijn vader gemeentesekretaris en kunstschilder, en die de bezoekers dan ook rondleidde, terwijl hij de nodige uitleg verschaftte.

En zo eindigde die welgeslaagde 3^e Verbroederingsdag, waaraan al de deelnemers, zowel de West- als de Oostvlamingen, de beste herinnering zullen bewaren.

De Redactie.

Folklore en Sport.

Eerst een aanvulling op de lijst der bijnamen van de Belgische voetbal-kringen (Zie Oostvl. Zanten, XXIV, blz. 32, 59, 89, 120; XXV, blz. 70).

A. Naar de voornaamste lokale nijverheidstak (Al deze bijnamen zijn ook die der inwoners van vermelde gemeenten): Royal Herve F. C. : *les fromages*, of *les fromagers* (de *kazen*, of de *kaasboeren*); F. C. Mol Sport : *de glasblazers*; Waterschei S. V. T. H. O. R. : *de mijnwerkers*; Beringen F. C. : *de koolmijners*; St.-Truiden V. V. : *de fruitplukkers*.

B. Naar de ligging van het speelveld of naar een aardrijkskundige merkwaardigheid van de gemeente : Sportkring Geraardsbergen : *de mannen van den Oudenberg*; Willebroekse S. V. : *de vaartjongens*; Royal Antwerp F. C. : *de bosuilen* (Sportveld gelegen op de wijk « Bosuil », te Deurne).

Voor F. C. Mechelen, « Malinois », zoals men te Mechelen zelf zegt, gaven wij vroeger reeds op : *de Club der kazernen* of *van achter de kazernen*, naar de ligging van het speelveld in de nabijheid der kazernen. Daar de dichtstbijgelegen die der artillerie is, worden de spelers van deze club ook de *kanonniërs* bijgenaamd en zelfs vóór enkele jaren, toen wijlen de Z. Eerw. Heer Kanunnik Francis Dessain, die lange jaren voorzitter van de club was, nog leefde, waren het *de kanonniërs van de kanunnik*.

Ook Kontich F. A. C. wordt *de Club der kazernen* genoemd.

C. Naar de algemene spotnaam der Bergenaars heten de spelers van R. Albert-Elisabeth club van Bergen *les doudous* of *les dragons* (*de draken*). Dit herinnert natuurlijk aan de bekende « Lumeçon », de kamp van St. Joris en de draak (le doudou) op Drievuldigheidszondag, op de Grote Markt te Bergen.

De spelers van Sporting Club Wasmes worden *les chats* (*de katten*) bijgenaamd.

Niet enkel voetbalkringen dragen een bijnaam, maar ook basket-ballploegen. Zo heten de spelers van Hellas, Gent, *de beren*, of *de zwarte beren*. Op hun trui prijkt een zwart schild met een bruinrode beer. Die van Hades, Gent, gingen een tijdlang voor *de duivels* door, omdat ze als mascotte een speelpop, die een duivel voorstelde, hadden. Hades is immers de god van de onderwereld bij de oude Grieken. Ze plaatsten die pop gewoonlijk naast het doel, wat hun echter verboden werd. Zo ging de bijnaam ook verloren.

We laten hier ook een paar voorbeelden volgen van bijgeloof bij sportmannen, met beleefd verzoek aan onze lezers, die dergelijke bijgelovige praktijken in verband met de sport moesten kennen, ze ons te willen meedelen. De onze zijn ontleend aan de bokssport. We vonden ze vermeld in een Amerikaans geïllustreerd maandschrift : « Boxing and Wrestling », Mei 1953.

Toen Jack Dempsey wereldkampioen was der zwaargewichten droeg hij steeds als talisman een oude, versleten wollen trui in de ring. Het was de trui, die hij aanhad toen hij de titel won te Toledo op Willard. Het toeval wou dat de avond waarop hij het kampioenschap verloor tegen Gene Tunney te Philadelphia, hij zijn oude trui niet terugvond en een zijden tabbaard droeg, toen hij de ring betrad.

Een ander bekende bokser Terry Mc Govern geloofde dat spuwen in zijn ringschoenen hem geluk bijbracht. We weten dat spuwen een magische handeling is, zo b.v. bij ons spuwen de jongens op de geldstukken, die ze opwerpen bij het spel « kop of letter ». De kaartjesverkopers in circussen, bioscoopzalen, enz. of de verkopers van loterijbriefjes spuwen op het eerste geld dat zij ontvangen, op de kaartenboekjes of op de boekjes loterijbriefjes, om veel geluk te hebben bij de verkoop.

F. VAN ES

Folklore uit Zele.

ERRATUM.

In ons vorig nummer, blz. 131, is, onder de titel Folklore uit Zele op lijn 8, erger dan een storende drukfeil in de tekst geslopen, maar werd er een onjuistheid gezegd. Onder letter grote B. Volksdevotie, hoort alleen nog bij de folklore uit Zele : littera 1. — Oud Gebedje ter ere van Sinte Machiel, thuis.

Littera 2. — **Gebed van Mietjen** ressorteert onder de folklore en de volksdevotie van Sint Amandsberg bij Gent; gemeente in de wandeling dikwerf simpelijk « den Berg » genoemd.

De redactie had die, in de oorspronkelijke tekst verder niet-gepreciseerde, Berg voor een wijk van Zele genomen, en het duidelijkshalve ook zo gedrukt. Men gelieve dus « te Zele » te schrappen en te vervangen door : **dit is te Sint-Amandsberg bij Gent.**

« Ten andere » voegt onze trouwe medewerkster, bij wien wij ons voor deze ongewild-verkeerde precisering verontschuldigen, er in haar schrijven aan toe « er zijn te Zele geen Mietjes, maar wel — en vele — Miekies, Mies'en en Meire's ». Ook dat is interessant om weten.

« En bergen zijn er ook niet. Alleen molenbergen, en die zijn nu bijna allemaal ook al weer afgevoerd ».

En daarmee is alles weer rechtgezet, en krijgt ieder het zijne !

De Redactie.

PERSONALIA.

Op 18 Juni 1954 werd aan de heer J. Pieters, lid van de Nationale Commissie voor Folklore en bestuurslid van onze Bond, door het Oostvlaams Verbond der Kringen voor Geschiedenis de eerste prijs voor de plaatselijke geschiedenis over 1953 verleend voor zijn studie over « De Vrijheerlijkheid Ertbrugge ». We wensen hem uit naam van de Bond hartelijk proficiat met deze verdiende onderscheiding.

De Redactie.

DE LEVENDE FOLKLORE VAN HET GEWEST BALEGEM.

De uitstekende studie van onze medewerker, de heer M. Broeckhove over de Levende Folklore in het Gewest Balcgem is nu ook in een afzonderlijke brochure van 76 bladzijden, met plan en negen illustraties verschenen. De prijs ervan bedraagt 40 fr. Te bestellen op ons sekretariaat.